

**TOP
STUKKEN**

05 | 06

kruistochten

van alan ayckbourn **regie** ivo van hove

theatermarathon over
het burgerlijk leven

rolverdeling op de achterzijde

tekst

alan ayckbourn

regie

ivo van hove

vertaling

janine brogt

dramaturgie

bram de sutter

scenografie/lichtontwerp

jan versweyveld

geluidsontwerp

richard janssen, bram de sutter

video-ontwerp

erik lint

kostuumontwerp

an d'huys

dierentrainer

sabine van der helm

assistentie regie

ietje visser

assistentie scenografie

roel huisman

casting adviezen

hans kemna

productieleiding

edith den hamer

kleedster

petra kamphuis

techniek

henk bergsma (1e inspiciënt), tim maks

van den broek (1e inspiciënt), emile

bleeker, joris middelmeijer, anthony olthof,

hans pieksma, andré smal

decor uitgevoerd door

atelier amsterdam

kostuums uitgevoerd door

atelier toneelgroep amsterdam:

farida bouhbouh, o.l.v. wim van vliet

coproductie holland festival

kruis tochten

Kruisochten is geselecteerd voor Topstukken 05/06. Topstukken presenteert in een serie van vier voorstellingen het beste dat het Nederlandse toneel heeft te bieden. De andere voorstellingen zijn: Wachten op Godot van het Nationale Toneel, Tirannie van de tijd van Het Zuidelijk Toneel en Hersenschimmen van het ro theater. Rouw siert Electra (2003) van Eugene O'Neill, in regie van Ivo van Hove, is geselecteerd voor Topstukken 06/07 en is te zien vanaf januari 2007.

synopsis

Kruistochten bestaat uit drie stukken:

Tafelmanieren, Woongenot en In een groen, groen, groen, groen. Vanuit drie verschillende perspectieven zien we de gebeurtenissen die tussen zaterdagmiddag en maandagochtend in een landhuis plaatsvinden. Het huis behoort toe aan een invalide, tirannieke moeder, die verzorgd wordt door haar jongste

dochter Annet. Op zaterdagavond komen Annets broer Rik en zijn vrouw Sarah naar het ouderlijk huis om voor moeder te zorgen, zodat Annet een weekendje weg kan. Sarah en Rik vermoeden dat ze een uitje heeft geboekt met Tom, de veearts die Annet regelmatig opzoekt. Het blijkt echter zwager Norman, getrouwd met zus Ruth, te zijn die er met Annet tussenuit wil voor een opwindend weekend. Op het laatste moment

besluit Annet toch liever thuis te blijven. De in de steek gelaten Norman blijft als een adelaar rond het huis hangen. Wanneer later ook Ruth opdaagt en iedereen op de hoogte is van het geplande weekend, leiden jarenlange verzwegen gevoelens tot een reeks van tragische en komische verwickelingen. Alle veilige opvattingen over huwelijk en huwelijkstrouw raken op drift. Hoelang is liefde houdbaar? En hoe overleef je het huwelijk?

speelduur

tafelmanieren

18.00 – 19.25

pauze 30 minuten

woongenot

19.55 – 21.10

pauze 30 minuten

in een groen, groen, groen, groen

21.40 – 23.00

personages

Norman (Hans Kesting) is het meest extreme personage in Kruistochten. Hij lijkt een bron van energie tussen de andere personages. Zijn tragiek is dat hij denkt dat zijn vrouw Ruth niet zo hartstochtelijk van hem houdt als hij van haar. Daarom meet hij zich de rol aan van rebel. Hij is in eeuwig protest tegen zijn vrouw, tegen alle vrouwen en tegen het establishment.

Ruth (Renée Fokker) werkt en leeft als een manager en benadert iedereen als een zakenpartner. Haar huwelijk ziet ze als een contract: eenmaal afgesloten dient het

nageleefd te worden. Eigenlijk moet deze perfecte zakenvrouw een bril dragen, maar omdat ze dat niet doet ziet ze de werkelijkheid niet zoals die echt is.

Rik (Fred Goessens) is het eeuwige kind: hij ontwerpt spelletjes en wordt delirisch bij het vertellen van flauwe mopjes. Hij heeft geen enkele voeling met grotere krachten in de wereld. Met zijn vrouw Sarah heeft hij een evenwicht gevonden. Een grote passionele liefde is hun huwelijk niet, maar ze hebben elkaar wel nodig.

Sarah (Hilde van Mieghem), echtgenote van Rik en moeder van twee kinderen, voert een heilige strijd om de familie als hoeksteen van de maatschappij te redden en is bezeten door zucht naar controle. Bij Sarah zijn alle geneugten altijd ook weer boetedoeningen. Haar gezin is het model waarlangs ze alles meet.

Annet (Karina Smulders) zorgt thuis voor haar oude moeder. Ze besteedt geen enkele aandacht aan het huis, noch aan haar kapsel en kleding. Waarom zou ze ook? Haar relatie met Tom is een 'eeuwige verloving'. Ze geniet van de spanningen die er tussen Tom en Norman ontstaan, alsof er twee ridders strijden om haar hart.

Tom (Roeland Fernhout) is een contactgestoorde veearts, die de taal van de liefde niet begrijpt. De kat des huizes is zijn excuus om regelmatig over de vloer te komen, maar tot irritatie van Annet maakt hij nooit een amoureuze avance. Hij wil wel leren over de liefde, maar de adviezen die hij krijgt zijn kwaadaardig (Norman) of voor hem onbegrijpelijk (Ruth).

Enkele fragmenten uit een brief van Ivo van Hove aan de acteurs van Kruistochten, bij aanvang van de repetities.

'Kruistochten is een trilogie van stukken waarin Alan Ayckbourn laat zien hoe het verval tot kleinburgerlijkheid een inerte maatschappij oplevert. De mens is een door en door kleinburgerlijk wezen dat al zijn dierlijke, avontuurlijke, heroïsche of revolutionaire impulsen verloren is. De mens is volgens Ayckbourn behoudsgezind en dat heeft vanzelfsprekend gevolgen op maatschappelijk vlak.'

'Tijdens de voorbereidingen moest ik erg vaak aan mijzelf en mijn vriendenkring

denken. Er schuilt veel van onszelf in deze personages. Alan Ayckbourn laat ons in een spiegel kijken, dat is zijn grote kracht. Hij laat zich schaamteloos door zijn eigen leven, zijn eigen familie en vrienden, inspireren, maar hij slaagt erin deze anekdotiek te overstijgen. Een 'Molière van onze tijd' is hij genoemd. Terecht. Maar zijn blik op het burgerlijk milieu waarin hij opgroeide en nog steeds vertoeft is humaan, niet grauw, grimmig soms, maar niet voor lang. Overall hoort Ayckbourn hartjes bonzen en bloed stromen. Met heel veel empathie, maar soms ook hard afstandelijk, tekent hij een maatschappelijk beeld waarin de mens tot stilstand is gekomen. Het huwe-

lijk is een instituut dat ware gevoelens vernietigt. De mens is stuurloos geworden in een wereld zonder God, goden en politiek. In de wereld volgens Ayckbourn zijn er geen hogere instanties die zin geven aan ons allemaal. De familie zou de hoeksteen van deze maatschappij op het einde van de twintigste eeuw moeten zijn, maar de familie lijdt aan sclerose. Niemand wil het ouderlijk huis bezoeken. Vader lijkt overleden te zijn en heeft een leven lang als een struisvogel geleefd, kop in het zand. Moeder, eens een wellustige avontuurlijke vrouw is verworpen tot een passief, bedlegerig en egocentrisch mens. Ruzies zijn vogelgeketter, geen conflicten van grote visies. Zelfs de kat is ziek,

maar vlucht in de boom en wil niet genezen worden. Het is een wereld om mee te lachen, maar ook om zachtjes bij te huilen.'

'Kruistochten is een 'condition humain', maar niet cynisch, niet sarcastisch, wel vervuld van acceptatie. Er is niet veel te hopen en te willen. Tussen man en vrouw zijn er wel lustgevoelens, maar dat zijn slechts momenten van tijdelijke aard. De beschaving heeft ons wel tafelmanieren geleerd maar heeft ons niet dichter bij elkaar gebracht.'

regisseur ivo van hove

Ivo van Hove is sinds 2001 als regisseur en directeur aan Toneelgroep Amsterdam verbonden. Kruistochten is de eerste voorstelling in het vierluik dat hij rond het thema huwelijk heeft geregisseerd. De andere delen zijn Scènes uit een huwelijk, Het temmen

van de feeks en Perfect Wedding. Naast zijn werk bij Toneelgroep Amsterdam is Ivo van Hove ook gastregisseur bij De Nederlandse Opera en bij diverse buitenlandse gezelschappen. Hij ontving tal van prijzen in binnen- en buitenland, waaronder in 2005 vier OBIE Awards voor Hedda Gabler van The New York Theatre Workshop.

scenograaf jan versweyveld

Met zijn decor trekt Jan Versweyveld het publiek de wereld van de personages in. Om de kijkers zo dicht mogelijk bij de karakters te laten komen, gaf Versweyveld het publiek een zogenaamd 'derde oog'. Een camera registreert elke handeling op het

podium minutieus en geeft haar vervolgens weer op een groot scherm. 'Dat derde oog kan overigens ook het oog van de zieke moeder uit het stuk zijn, die haar kinderen ongemerkt gade slaat.' aldus Versweyveld. Jan Versweyveld ontwerpt scenografieën voor toneel, opera en dans. In 2005 ontving hij een OBIE Award voor zijn scenografie van Hedda Gabler bij de New York Theatre Workshop.

auteur alan ayckbourn

Alan Ayckbourn is één van de meest succesvolle toneelauteurs van de twintigste eeuw. Hij schreef meer dan zestig toneelstukken en zijn werk is in meer dan veertig talen opgevoerd. Ayckbourn staat bekend om zijn

komedies, die in een terloopse lichtvoetige stijl de verborgen pijn van relaties en het huwelijksleven tastbaar maken.

Ayckbourn werd in 1939 in Londen geboren. Zijn vader was eerste violist bij het London Symphony Orchestra en zijn moeder schreef korte verhalen en nouvelles. Toen Ayckbourn acht was, gingen zijn ouders uit elkaar.

De jonge Ayckbourn bracht een groot deel van zijn kindertijd door in bioscoopzalen. De films die hij daar zag, vormden een belangrijke basis voor zijn schrijfstijl: de structuren van zijn stukken hebben vaak een cinematografisch aspect. Ayckbourn over het huwelijk: 'Ik denk dat mensen niet gemaakt zijn om lang met elkaar samen te leven.'

De huwelijken om me heen zijn problematisch of saai. Toch staan de seksen dichter bij elkaar dan ze denken, ondanks het onbegrip, de voortdurende strijd en de teleurstellingen.'

**Biografieën van de acteurs en de kat
staan op: www.toneelgroepamsterdam.nl**

lolly

In februari 1999 overleed de moeder van Alan Ayckbourn. Voor haar begrafenis schreef hij de volgende rede:

Aan iemand...

die me als baby gin gaf om me te laten slapen 's nachts...

die besloot dat we, tijdens luchtaanvallen, in de hal moesten slapen; zij ondersteboven met haar voeten op de trap, ik opgerold onder de brievenbus...

die mij in 1943 voorstelde aan mijn aardige Amerikaanse Ucle Al, die ik nooit meer gezien heb...

die, toen we evacueerden naar Weston-

super-Mare, een marinier oppikte die de hele middag de bal voor zich uitgooide, zodat ik de bal op moest halen, in de hoop een kus te ontvangen...

die een vreemde man aan me voorstelde als haar voormalige echtgenoot...

die elke dag aan de keukentafel zat te typen op haar draagbare typemachine en die mij een kleine machine gaf toen ik zes werd, zodat ik ook de hele dag kon typen...

die een verjaardagscake voor me maakte toen ik zeven werd, maar per ongeluk zout gebruikte in plaats van suiker...

die eens in woede een ingelijste foto van mijn vader naar mij toe gooide en zei dat alle mannen rotzakken zijn...

die me regelmatig meenam naar London om te lunchen in de Womens Press Club, waar-

door ik elf jaar lang vrouwen verafschuwde... die met een belachelijke hoed op kwam kijken bij de sportdag op school, waardoor ik haar de hele dag negeerde...

die, op advies van de dierenarts, te vroeg geboren puppies in de oven zette, maar ze vervolgens vergat...

die een keer in haar broek plaste in de bus, waardoor ik de hele weg van de bushalte naar huis heel dicht achter haar moest lopen...

die rookte als een schoorsteen en met haar peuken de keuken liet afbranden en later de auto liet ontploffen...

die me schreef, terwijl ik op kostschool zat, dat ze opnieuw ging trouwen...

die mijn stiefvader tijdens het eten sloeg met de opscheplepel...

die erop stond dat ik meeging tijdens haar

eerste rijles en de hele weg de gas- en rempedalen verwarde...

die op een nacht mijn kamer binnen viel en zo dronken was dat ik haar naar bed moest tillen...

die meer namen had dan The Jackal, waaronder: Irene Maud Worley, Rene M. Worley, Mrs Neville 'What-ever-here-first-husband's-name-was', Mrs Horace Ayckbourn, Mrs Cecil Pye, Boo or Auntie Boo, Mary Irene James, Mary James, Ruby, Lolly, Lollygran of Loll, om er maar een paar te noemen...

die me meer complexen, angsten, fobieën, vooroordelen, inspiraties en zelfinzicht gaf dan een schrijver kan verwachten van zijn ouders...

aan haar, hartelijk dank, liefs en vaarwel.

ensemble toneelgroep amsterdam joop admiraal, barry atsma, kitty courbois, jacob derwig, roeland fernhout, renée fokker, fred goessens, janni goslinga, marieke heebink, fedja van huêt, hans keesting, hugo koolschijn, chris nietvelt, hadewych minis, frieda pittoors, alwin pulinckx, halina reijn, eelco smits, karina smulders, gunilla verbeke, leon voorberg, benjamin de wit

(gast)acteurs o.a. de theatercompagnie en ntgent marnie blok, elsie de brauw, thomas cammaert, jappe claes, hans croiset, sabri saad el-hamus, sanne den hartogh, myranda jongeling, marijn klaver, marjolein ley, joris maussen, hilde van mieghem, matthias mooi, celia nufaar, lotte proot, mike reus, harry van rijthoven, oscar van rompay, thomas ryckewaert, frank sheppard e.a

05|06

het temmen van de feeks

liefde tussen beul en slachtoffer

van william Shakespeare **regie** ivo van hove
16 aug t/m 15 dec 05

scènes uit een huwelijk

de puinhopen van een bijna
ideaal huwelijk

van ingmar bergman **regie** ivo van hove
23 t/m 26 aug 05

don carlos

première
schreeuw om een betere wereld

van friedrich schiller **regie** theu boermans
18 sep t/m 18 dec 05
toneelgroep amsterdam /
de theatercompagnie

perfect wedding

première
feesten met het hele gezelschap

van charles mee

regie ivo van hove

1 dec 05 (1 t/m 3 dec try-out),
(4 dec première) t/m 23 dec 05
in stadsschouwburg amsterdam

tamtam

toneelgroep amsterdam in
stadsschouwburg amsterdam

drie weken lang theater, film,
lezingen, debatten, muziek...

1 t/m 23 dec 05

kruistochten

theatermarathon over

het burgerlijk leven

van alan ayckbourn

regie ivo van hove

14 jan t/m 16 apr 06

denne

een andere kijk op de wereld

van barry atsma, esther gerritsen

regie leon voorberg

17 dec 05 t/m 4 feb 06

madame de sade

première
de opstand van een vrouw

van yukio mishima

regie krzysztof warlikowski

20 feb (20 t/m 25 feb try-out),
(26 feb première) t/m 22 apr 06

huis van de toekomst

première
spannende reality-show

van gerardjan rijnders e.a.

regie carina molier

9 mrt (9 t/m 11 mrt try-out),
(12 mrt première) t/m 1 apr 06
in compagnie theater amsterdam
toneelgroep amsterdam / carina molier

opening night

première
spelen om te leven

van john cassavetes **regie** ivo van hove

24 mrt (24, 25 mrt try-out), (7 apr première)
t/m 27 mei 06

toneelgroep amsterdam / ntgent

De voorstellingen van Toneelgroep

Amsterdam zijn tijdens de tournees

door heel Nederland en België te zien.

toneelgroep amsterdam, thuis in stadsschouwburg amsterdam

Meer weten over Toneelgroep Amsterdam
of de nieuwsbrief ontvangen? Een workshop
of cursus volgen bij een voorstelling?
www.toneelgroepamsterdam.nl of
info@toneelgroepamsterdam.nl,
prinsengracht 437, 1016 hm amsterdam,
t: (020) 531 84 84, f: (020) 531 84 85.

speeldata kruistochten | haarlem toneelschuur za 14, zo 15 jan | **amsterdam stads-**
schouwburg do 19, vr 20*, za 21, zo 22 jan | **breda chassé theater** wo 1, do 2, vr 3, za 4
feb **brussel kaaitheater** za 11, zo 12 feb | **arnhem schouwburg** wo 15, do 16, vr 17, za 18
feb **rotterdam schouwburg** wo 22, do 23, vr 24, za 25 feb | **leeuwarden de harmonie** di 28
feb, wo 1, do 2, vr 3 mrt **den haag koninklijke schouwburg** wo 8, do 9, vr 10, za 11 mrt

utrecht stadsschouwburg wo 15, do 16, vr 17, za 18 mrt | **kerkrade theater kerkrade** wo
22, do 23, vr 24, za 25 mrt | **eindhoven stadsschouwburg** wo 29, do 30, vr 31 mrt, za 1 apr
 groningen stadsschouwburg wo 5, do 6, vr 7, za 8 apr | **amsterdam stadsschouwburg**
do 13, vr 14*, za 15, zo 16 apr

* inleiding voorafgaand aan de voorstelling, wijzigingen voorbehouden

kruistochten

annet

zus van rik en ruth
karina smulders

tom

veearts en huisvriend
roeland fernhout

norman

man van ruth, zwager van annet
hans kesting

ruth

vrouw van norman, zus van annet
renée fokker

rik

man van sarah, broer van annet
fred goessens

sarah

vrouw van rik, schoonzus van annet
hilde van mieghem

kat des huizes

jaap